

KITAIBELIA	XVI. évf. 1–2. szám	pp.: 95–96.	Debrecen 2011
------------	---------------------	-------------	---------------

Orchidea adatok Szigetcsép környékéről

ILLYÉS Zoltán

8900 Zalaegerszeg, Várberki u. 13., illyes.zoltan1@gmail.com

2007 májusában Szigetcsép határában egy melegkedvelő orchidea faj, a gérbics (*Limodorum abortivum*) egy erőteljes populációjára bukkantam. Szigetcsép északi határában egy Duna-ágról lefűződött holtág mellett egy idős kocsányos tölgyes állomány található. A Soroksári Duna-ág Natura 2000 területeinek térképezése kapcsán 2007. május 19-én jártam végig a területet először. A terület déli, település felőli részén, ahol a kocsányos tölgyek távol állnak egymástól, nem záródnak állománnyá, és alattuk cserjésedő gyomos fűszáraz, száraz gyep található, fedeztem fel egy építkezési törmelékkal is terhelt területen az orchidea állományt. A mintegy 40 töves populáció egy eróziós árokban egy magányos kocsányos tölgy alatt található.

A gérbics állományt lefedő 5 × 5 m-es kvadrát növényfajai és borításai (2007. augusztus 16.):*

A szint: *Quercus robur* 40%, 10 m magas.

B szint: 1–2 m magas, összborítás: 25%; növényfajok: *Ligustrum vulgare* 4%, *Crataegus monogyna* 12%, *Quercus robur* 7%, *Rhamnus cathartica* 4%, *Fraxinus pannsylvania* 0,5%, *Prunus spinosa* 1%.

C szint 20–60 cm magas, összborítás: 70%, növényfajok: *Arrhenatherum elatius* 45%, *Galium verum* 0,5%, *Hieracium pilosella* 2%, *Dorycnium germanicum* 4%, *Ononis spinosa* 1%, *Carlina vulgaris* 1%, *Pimpinella saxifraga* 0,1%, *Brachypodium sylvaticum* 1%, *Teucrium chamaedrys* 2%, *Leontodon hispidus* 0,5%, *Galium mollugo* 0,5%, *Buglossoides purpureocaerulea* 3%, *Agrimonia eupatoria* 0,1%, *Phragmites australis* 0,1%, *Peucedanum alsaticum* 0,5%, *Senecio jacobaea* 0,1%, *Melilotus altissimus* 0,1%, *Daucus carota* 0,1%, *Festuca* sp. 3%, *Carex tomentosa* 2%, *Dactylis glomerata* 2%, *Hypericum perforatum* 0,1%, *Linum* sp. 0,1%, *Salvia pratensis* 0,1%, *Euphorbia cyparissias* 0,1%.

A gérbicsnek nem ismert korábbi alföldi irodalmi és herbáriumi adata (SOÓ – BORSOS 1966, MOLNÁR és mtsai, 2012), így ez az első biztos adat az alföldi flóraidékről.

A 6 hektáros területen észak felé haladva egyre szorosabban helyezkednek el a déli részen még magányosan álló tölgyek, mígnem a kocsányos tölgyek állománya zárt erdőt nem alakít ki. A még nyíltabb, erősen cserjésedő területen vitézkosbor (*Orchis militaris*) 36 tövét találtam 2007-ben. A zártabb árnyasabb helyeken, pedig a tojásdad békakonty (*Neottia ovata*) 3 tövét. A zárt állomány alatt *Cephalanthera damasonium* 10 töve, *Epipactis microphylla* 17 töve és magát 3 meddő tövel képviseltető nőszőfű-faj (*Epipactis* cf. *helleborine*) került még elő. Az utóbbi három orchidea faj bizonyítottan fák, jelen esetben a kocsányos tölgy ektomikorrhiza gombáival él szimbiózisban (OUANPHANIVANH et al. 2008). A gérbics gyökerében is fák ektomikorrhiza gombái alakítják ki az orchidea típusú mikorrhizát, így a felfedezett új gérbics lelőhelyen a fa partner a kocsányos tölgy. Az eddig azonosított gombapartneréi a legtöbb esetben galambombák voltak (GIRLANDA et al. 2006).

A Szigetcséptől keletre eső Csapics-szigeten ugyancsak jelentős orchidea élőhelyek találhatók. A sziget láprétejeinek és úszólápjainak orchideái a mocsári sisakoskosbor (*Anacamptis palustris* subsp. *palustris*), mocsári nőszőfű (*Epipactis palustris*), hússzínű ujjaskosbor (*Dactylorhiza incarnata*) és a hagymaburok (*Liparis loeselii*) (ILLYÉS és mtsai 2006, ILLYÉS 2008). A sziget egyik úszólápján találtam 2005 júliusában a korábban úszólápról még nem közölt tojásdad békakonty (*Neottia ovata*) egy meddő tövét egy hamvas fűzek által cserjésedő és tözegmohásodó gyékényes ingólap (*Thelypteridi-Typhetum angustifoliae* Borhidi 1996) társulásban. A faj úszólápi előfordulásával korábban nem találkoztam és szakirodalmi adatát sem ismerem erről az élőhelytípusról.

* Az orchideafajok nevezéktana MOLNÁR (2011), az egyéb növényeké pedig KIRÁLY (2009) művét követi.

Summary

Data of orchids from the Szigetsép area (C Hungary)

Z. ILLYÉS

In May 2007 a flourishing population of a thermophilous orchid species, *Limodorum abortivum*, was found in the neighborhood of Szigetsép. No mention of the species in the Alföld (Great Plain) region of Hungary has previously been found in neither in the relevant literature nor in herbaria, therefore this can be considered to be the first reliable report from the region. The pedunculate oak wood where the plant was found also harbors a number of other orchids: *Orchis militaris*, *Listera ovata*, *Cephalanthera damasonium*, *Epipactis microphylla*, and *Epipactis* cf. *helleborine*. Another specimen of *Listera ovata* was identified nearby on a floating mat fen on Csucics Island. This species has not previously been reported from this habitat.

Irodalom

- GIRLANDA, M., SELOSSE, M.A., CAFASSO, D., BRILLI, F., DELFINE, S., FABBIAN, R., GHIGNONE, S., PINELLI, P., SEGRETO, R., LORETO, F., COZZOLINO, S. & PEROTTO, S. (2006): Inefficient photosynthesis in the Mediterranean orchid *Limodorum abortivum* is mirrored by specific association to ectomycorrhizal Russulaceae. – *Molecular Ecology* **15**: 491–504.
- ILLYÉS Z. (2008): A Ráckevei (Soroksári)-Duna élőhelyterképezése. – Az Ipoly és a Duna vizes élőhelyeinek bemutatása és határon átnyúló Natura 2000 monitoring rendszer kialakítása pályázat kapcsán a Duna-Ipoly Nemzeti Park megbízásából készített zárójelentés. Budapest, mscr. pp. 58 oldal (+17 térképmelléklet, DVD melléklet)
- ILLYÉS Z., TÓTH B., TÓTH E., PÉTSCH N., NÉMETH Sz. (2006): Nagy murvalevelű *Liparis loeselii* egyedek a faj egy új hazai lelőhelyén, a Ráckevei-(Soroksári-)Duna-ágon. – *Botanikai Közlemények* **93**(1-2): 69–75.
- KIRÁLY G. (szerk., 2011): Új magyar fűvészkönyv. Magyarország hajtásos növényei. Rajzok. – Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága, Jósvafő. 616 pp.
- MOLNÁR V. A. (szerk., 2011): Magyarország orchideáinak atlasza. – Kossuth Kiadó, Budapest. 504 pp.
- MOLNÁR V. A. – TAKÁCS A. – HORVÁTH O. – E. VOJTKÓ A. – KIRÁLY G. – SONKOLY J. – SRAMKÓ G. (2012): Herbarium Database of Hungarian Orchids I. Methodology, dataset, historical aspects and taxa. – *Biologia* **67** (accepted for publication).
- OUANPHANIVANH N., MERÉNYI ZS., ORCZÁN Á. K., BRATEK Z., SZIGETI Z., ILLYÉS Z. (2008): Could orchids indicate truffle habitats? Mycorrhizal association between orchids and truffles. – *Acta Biologica Szegediensis* **52**(1): 229–232.
- SOÓ R. – BORSOS O. (1966): Geobotanische Monographie der Orchideen der pannonischen und karpatischen Flora IX. – *Annales Universitatis Scientiarum Budapestiensis de Rolando Eötvös Nominatae Sectio Biologica* **8**: 315–336.